

Kuulumisen reittejä taiteessa

Toimittaneet
Kaisa Hiltunen & Nina Sääskilähti

e e t o s

Turku 2019

Vuonna 2004 perustettu Eetos on yhdistys, jonka tarkoituksena on ylläpitää, tukea ja edistää monitieteellistä ja kriittistä humanistisen alan toimintaa ja tutkimusta. Eetos-yhdistyksen toiminnallisena lähtökohtana on asettua tieteen, taiteen ja filosofian solmukohtiin.

Eetos-julkaisu 21
<http://www.eetos.org>

© 2019 kirjoittajat
Paino: Painosalama Oy – Turku 2019
ISBN 978-952-68429-8-1
ISSN 1795-3014

Hajauttamisen ja poissaolon politiikkaa Mohsen Emadin elämässä ja runossa ”YAMSA – A Tribute to Absence”

Tuija Saresma

Jotkut runoilijat kirjoittavat kaupungeista. Minä kirjoitan kaupungeissa. Luen aina sen paikan runoutta, jonne olen menossa.

Näin kertoi Iranissa syntynyt runoilija Mohsen Emadi haastattellessani häntä alkukesästä 2017.¹ Kun Emadi joutui pakenemaan kotimaastaan Suomeen 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, hänellä oli kiire. Hän ehti kuitenkin ennen saapumistaan tutustua Pentti Saarikosken ja Paavo Haavikon runouteen. Suomalainen runous valmisti häntä siihen, että kukaan täällä ei tervehti, ei juttele, ei kosketa. (Mohsen Emadin elämäntarinasta ks. Saresma, käsikirjoitus.)

Suomesta ei tullut Mohsen Emadille uutta kotimaata. Hän jatkoi matkaansa ja asuu tällä hetkellä Meksikossa. Silti Suomi jätti häneen jäljen, niin kuin Iran, niin kuin maanpako, kuin rasismi, köyhyys tai sittemmin menestys runoilijana. Mohsen on asunut Iranissa sijaitsevan kotikylänsä ja Teheranin lisäksi Suomessa, Jyväskylässä sekä Espanjassa, lyhyempiä aikoja myös Euroopan kaupungeissa, kuten Prahassa ja Pariisissa. Tätä tekstiä aloittaessani Mohsen oli tullut Meksikosta takaisin Suomeen viimeistelläkseen väitöskirjansa ja tavatakseen ihmisiä, joista oli tullut hänen ystäviään, kirjoitusta lopetellessani hän oli palannut Meksikoon.

Keskustelin Mohsenin kanssa kolmena ajankohtana, ja jokaisella haastattelukerralla teemoiksi nousivat Mohsenin aloitteesta liikkuvuus, pakolaisuus, taide, kuuluminen, ulossulkeminen ja vapaaehtoinen paikaltaan siirtyminen.² Kutsun tätä Mohsenin elämää ja Mohsen Emadin lyriikkaa määrittävää paikkasidonmaisesta kuulumisesta kieltäytymistä hajauttamisen ja sijoiltaanmenon (engl. *dislocation*) politiikaksi, millä tarkoitan tietoista pyrkimystä fyysiseen ja lyriikan keinoin toteutetta-

vaan hajauttamiseen tai hajakeskittämiseen (engl. *decentering*), tiettyjen paikkojen ja niihin liittyvien kuulumisen oletusten ja ulossulkemisten kriittiseen tarkasteluun. Paikat ja paikattomuus ja niihin liittyvät kuulumisen ja vapaaehtoisen tai pakotetun kuulumattomuuden neuvottelut ovat Mohsen Emadin runouden tärkeitä teemoja. Niiden pohtiminen määrittää myös hänen elämäänsä, jota luonnehtivat toistuvat paikoiltaan siirtymät ja oman kuulumisen hajautuminen tai tarkoituksellinen hajauttaminen eri paikkoihin.

Olen toisaalla (Saresma, käsikirjoitus) luonnehtinut Emadia maanpakolaisuuden runoilijaksi. Maanpakolaisuus ei kuitenkaan hänen kohdallaan viittaa paikaltaan reväistyksi tulemiseen tai karkottamiseen rangaistuksena, kuten englannin *exile* yleensä ymmärretään (esim. Hackl 2017, 55), vaan on hänen oma valintansa. Emadin kokemus muistuttaakin Edward Saidin (2001, 173) ymmärrystä maanpakolaisuudesta kauheana, mutta samanaikaisesti kiehtovana ja luovuutta ruokkivana kokemuksena.

Kuuluminen ei ole koskaan vain yksilön kokemus. Kuulumisen tai kuulumattomuuden tunteisiin kytkeytyvät suhteet muiden ihmisten kanssa, kuuluminen kieleen, paikkasidokset ja suhtautuminen kansalliseen kuulumiseen. Nira Yuval-Davis (2006, 197) ehdottaa, että kuulumista tulisi aina tarkastella sekä sosiaalisten paikantumisten, samastumisten ja emotionaalisten kiinnittymisten että eettisten ja poliittisten arvojen tasoilla. Kuulumisen ja ulossulkemisen neuvottelut ovat siten sisältämiensä henkilökohtaisten tunnelatausten ohella poliittisia. Ne liittyvät usein hallintaan, syrjintään ja epätasa-arvoon, mutta myös vapaaehtoiseen kuulumattomuuteen kirjailijalle kenties luontevana havainnoinnin ja luovuuden paikkana. (Lähdesmäki ym. 2016, 241; ks. myös Löytty 2018.) Kuulumisen ja kuulumattomuuden teemat ovat läsnä jatkuvasti, kun Mohsen Emadi pohtii kieltä, sen mahdollisuuksia ja rajoja, kielellä hallitsemista ja runouden toisenlaista kieltä, sen hiljaisuuksia. Teemat kiertyvät myös tunteisiin ja tuntemuksiin: rakkauteen, kaipaukseen ja ikävään, melankoliaan ja tuskaan – läsnä- ja poissaoloihin.

Esseessäni kuljetan limittäin Mohsenin omaelämäkerrallisia paikan ja poissaolon pohdintoja, fragmentteja Emadin runosta ”YAMSA – A Tribute to Absence” sekä omia tutkijan tulkintojani niistä.³ Runo on kokonaisuudessaan luettavissa Mohsen Emadin kokoelmasta *Standing on Earth* (2016) tai nettijulkaisusta *Jacket2* (Rothenberg 2016). Kirjoi-

tettuani tämän tekstin sain kuulla, että Anne Ketola on suomentanut runon (ks. liite 1; suomennostyöstä ks. myös Sivuväli 2016). Päätin siitä huolimatta käyttää sen englanninkielistä versiota, sillä monikielisyys (ks. Latomaa ym. 2013) on luonnollinen osa liikkuvan ihmisen itseymmärrystä. Monikielisyys sopii erityisen hyvin kuvaamaan Mohsen Emadin toimintaa runoilijana, joka kirjoittaa monilla kielillä ja lisäksi kääntää runoja. Monikielisyys ajatuksessa toteutuu *heteroglossia*, kielten sopuisa rinnakkaiselo (mt., 183), ja tätä ajatusta tuntuu myös Mohsen Emadin runoilijana ja kääntäjänä toteuttavan.

En itse kykene lukemaan Emadin runoja alkukielellä, persiaksi tai espanjaksi, joten joudun toimimaan käännösten varassa. Olen tietoinen Arthur Schopenhauerin – Mohsenille tärkeän filosofin – näkemyksestä, että proosan, saati lyriikan, kieleltä toiselle kääntäminen on vaikeaa, ellei mahdotonta: Schopenhauerin (1974, §309) mukaan ”runoja ei koskaan voi kääntää, ainoastaan muotoilla uudelleen, mikä on aina epätydyttävää”. Tämä mielessä aloitan lainaamalla Mohsen Emadin runon ”YAMSA – A Tribute to Absence” alkua:

I
I'm sitting at the end of the world
in Yamsa
on a small island
you can walk around
in an hour –
a sufficient time for you to know
the date you are waiting for
is not coming.

Paikan ja olemisen, mutta myös paikan ja ajan yhteys avautuu heti runon alussa: runon minä istuu maailman laidalla, odottaen jotakuta, mutta samanaikaisesti tietoisena siitä, että tämä ei koskaan saavu. Hie-man myöhemmin selviää, että tuo odotettu on kuolema: ”death does not come here”. Tunnelma on melankolinen: kuolemakaan ei tule, on vain vettä – sadetta, seilaavia laivoja, ohi lipuvia joutsenia. Lännä on myös joku toinen, ”she, with her green eyes”. Vihreäsilmäinen nainen puhuu sotilaan saappaista. Niiden mainitseminen rikkoo runon ensimmäisen osan hiljaisen, odottavan tunnelman ja tuo väkivallan ja sodan maailman laidan rauhaan.

Hiljaisuus on runouden kieli

Vuonna 1976 syntyneellä Mohsen Emadilla on jo takanaan vaikuttava runoilijan ja kääntäjän ura. Hänen suomalaisen lyriikan käännöksistään on julkaistu Iranissa. Emadi on tunnettu maailmankirjallisuuden lyriikan käännöksistään persiaksi, ja hän on saanut useita palkintoja. Samalla kun Emadi vie kirjallisuutta yli kansallisvaltioiden rajojen, hän taistelee kansallismielisyyttä vastaan muun muassa kieltäytymällä julkaisemasta yksinomaan persiankielistä runoutta. Haastattelussa hän kertoo:

Tulen Teheranista, mutta en suostu kääntämään julkaistavaksi vain persialaista runoutta. Käänsin sitten palestiinalaista, armenialaista runoutta, en yksinomaan persialaista.

Emadi noudattaa hajauttamisen ja poissaolon politiikkaa liikkuvan elämäntapansa lisäksi myös kielen suhteen: hän kieltäytyy kirjoittamasta vain persian kielellä tai kääntämästä vain persiaksi, kääntää eri kielialueiden runoilijoiden lyriikkaa ja kirjoittaa itse useilla kielillä – hän ei ”asuta” vain yhtä kieltä (Heidegger 1978), vaan kiinnittyy eri kieliin. Tämän voi tulkita tapana vastustaa kielellistä kansallismielisyyttä ja yksikielisyyden ideologiaa, joka liittyy kansallisvaltioiden muodostamiseen ja ylläpitämiseen (Latomaa ym. 2013, 163). Emadin kielivalintojen tarkoituksellinen moninaisuus, kielellinen hajasijoittuminen – yhden kielen valta-aseman kyseenalaistaminen kieliä vaihtelemalla – tai lyriksen minän hajasijoittaminen luomalla ja kuvaamalla sitä eri kielillä on mahdollista tulkita poliittisena tekona ja kielen tai monikielisyyden nostamisena poliittiseksi kysymykseksi (mt., 165–166): runouden käyttämisenä aktivismissa.

Runoilijana Emadi on luonnollisesti kiinnostunut kielestä, myös suomen kielestä ja Suomesta. Tänne muuttaminen oli Mohsenille erityinen kokemus:

Kulttuurisesti, kieltäni takia Suomi on saari. Suomi eristi minut. Sitten aloin kääntää suomalaista runoutta persiaksi. Samalla mietin, mitä suomalaisuus on. Aluksi pelkäsin sitä, nyt en pelkää enää. Ollessani poissa kaipaen tänne takaisin.

Ehkä Suomeen oli helppo tulla siksi, että, kuten Mohsen sanoo haastattelussa, *hiljaisuus on minun kieleni*. Kieltä hän pohtii myös runossaan:

(...II)

In Yamsa

nobody speaks his own language
in winter when the lakes are frozen
wolves and humans come here walking
this place was never uninhabited
everything which came here came in its perfection,
your beauty, my impossibility,
language always disappears
one can only point to objects.

Kieli on runossa jotakin vierasta. Runossa minän ja sinän välinen kieli katoaa, menettää merkityksensä, eikä ole muuta keinoa kommunikoida kuin osoitella asioita. Paikka, jossa kieli katoaa, on jonkinlainen Ultima Thule, ihmisten ohella susien asuttama jäinen ja arktinen äärimäinen reuna.

Kielen merkitys tai merkityksettömyys on Yamsa-runon keskeinen teema. Mohsen Emadi miettii runoilijana jatkuvasti kieltä, kielen ja runouden suhdetta. Hän kuvaa niiden erillisyyttä:

Runous ei synny kielestä, vaan nämä kaksi erillistä entiteettiä synnyttävät toisensa. Jossakin määrin ne ovat vastakkaisia: runous on kielen ulkopuolella. Myöskään hiljaisuuden kautta kommunikointi ei edellytä kieltä, sek in on kielen ulkopuolella.

Kielen ulkopuolelle jättäytyminen on osa Emadin lyriikan paikaltaan siirtymisen politiikkaa, jossa hiljaisuudella on tärkeä rooli. Ann-Charlotte Palmgrenin (2017) sanoin hiljaisuus on tila: tauot ovat tiloja sanojen väleissä. Nämä hiljaisuudet, runojen välitilat, pikemminkin hajasijoittavat kuin keskittävät, mahdollistavat enemmän kuin lukitsevat. Hiljaisuudet lyriikassa toimivat potentiaalina, ne sekä tekevät että jättävät tilaa myös jollekin odottamattomalle, vielä tulematomalle.

Mohsen Emadi puhuu sanojen ja kokemusten vastaamattomuudesta viitaten kielen filosofiaa kehitelleeseen Schopenhaueriin (1974; ks. myös Neeley 1997). Hän puhuu haastattelussa innostuneesti suullisen kulttuurin voimasta, shamaaneista, mystikoiden kielestä. Hän itsekin lukee mielellään ääneen omia runojaan, persialaisia lyriikan klassikoita ja persiaksi kääntämäänsä maailman runoutta. Toisaalta Mohsen puhuu kielen vaarallisuudesta ja siitä, miten kieli kantaa mukanaan tarttuvaa

tauteja. Stereotyyppit ovat tällaisia kielen välityksellä tarttuvia tauteja. Niitä on kaikissa kielissä, ja niihin ei ihmisellä ole hänen mukaansa vastustuskykyä, vaikka tämä olisi hyvinkin tietoinen niiden vaaroista. Mohsen kertoo esimerkin:

Ystäväni kuoltua halusin mennä hänen hautajaisiinsa Kurdistaniin. Äitini varoitti: Mohsen, älä mene Kurdistaniin, kurdit katkovat päitä. Tiesin, että se ei ole totta, mutta takaraivooni jäi pelko. Ja sitten kun menin, kaikki oli niin kaunista!

Kielen tartuntaa levittävä voima konkretisoitui, kun Mohsen meni Kurdistaniin hautaamaan ystäväänsä: pelko oli istutettu häneen sanoin, ja hän suhtautui aluksi ystävänsä sukulaisiin ennakkoluuloisesti näiden taustan takia. Kuitenkin hän huomasi, että äidin pelotteluista huolimatta kurdit olivat ihan samanlaisia ihmisiä kuin hän itse. Hautajaisten kauneudesta ja ihmisten ”tavallisuudesta” huolimatta Mohsen myöntää:

Minulta vei kauan taistella sitä kuvaa vastaan, jonka äitini oli istuttanut päähäni kielen avulla.

Häivähdys tästä elämäkerrallisesta muistosta on mukana runossa YAMSA, jossa Kurdistan mainitaan:

I'm sitting here
in Yamsa
in shadow and reflection
song and the river
tears and the breath of infinity
in a boat which brings me back
to you and my Palestine
to me and your Kurdistan.

Vaikka Yamsa on kaukana, laulu, joki ja kyynleet palauttavat runon minän sinän luokse. Samalla tapahtuu paikaltaan siirtymä: Yamsasta ”minun Palestiinaani” ja ”sinun Kurdistaniksi”. Palestiina ja Kurdistan ovat paikkoja, joihin assosioituu väkivalta, tuho, kuolema. Samalla molemmat ovat eräänlaisia ei-paikkoja: niiden valtiollisen olemassaolon oikeutus on evätty, niiden itsenäisyys on kyseenalainen, niiden väestö on joutunut maanpakoon. Samanaikaisesti, silti, ne ovat rakkaita paikkoja,

paikkoja, joihin monen koti on jäänyt, joihin moni toivoo vielä palaa-
vansa, pääsevänsä diasporasta kotiin. Puhuminen *minun* Palestiinasta-
ni ja *sinun* Kurdistanistasi korostaa henkilökohtaista, kokemuksellista
suhdetta näihin paikkoihin, vaikka ne ovat tuttuja myös maailmanpo-
litiikan sotaisina näyttämöinä. Niiden väkivaltaan ja maanpakoon yh-
distettäviä kokemuksia ei Yamsassakaan voi välttää: niihin saattaa tulla
tempaistuksi takaisin, yhtäkkiä, istuessaan Yamsan varjossa, sillä kaik-
ki paikat, myös ”Palestiinani” ja ”Kurdistanisi”, ovat läsnä ikuisuuden
henkäyksessä.

Runoudessa on mahdollista sanoa paljon sanomalla vähän, sen avul-
la voi herättää tunteita, joita asiateksti tai arkipuhe ei voi tavoittaa, saati
aikaansaada. Tässä on Mohsen Emadin mukaan runouden vahvuus. Ly-
riikan toimintatapaa hän kuvaa haastattelussa näin:

Runous työskentelee hiljaisuuden kanssa. Runous ei puhu, se kos-
kettaa.

Emadin mainitsemaan koskettamiseen perustuu myös lyriikan kyky
luoda tai avata tunnetiloja. Mohsen puhuu haastattelussa paljon tun-
teista ja vallasta. Hänelle runous ja rakkaus liittyvät kommunikointiin,
vuorovaikutukseen, ja kuten hän sanoo, oikeastaan rakkaus syntyy ru-
noudessa:

Eivät eläimet koe näitä tunteita, rakkautta ja myötätuntoa, runous
on ne luonut.

Toisaalta rakkaus tai muutkaan tunteet eivät kaipaa sanoja. Itse asi-
assa juuri hiljaisuus on Mohsenille kielen äiti, runouden äiti, ja hiljaisuus-
den merkitystä hän korostaa haastattelussa toistuvasti. Hän työskentelee
runouden, äänen ja hiljaisuuden kanssa myös lukiessaan esimerkiksi
persiaksi kääntämiensä Federico García Lorcan, Juan Gelmanin, Las-
si Nummen tai vaikkapa Gunnar Ekelöfin lyriikkaa nauhalle. Sound-
Cloudista (mohsenemadi 2014) löytyvien nauhoitusten avulla ihmiset
voivat kuunnella runojen rytmiä ja vapautua kielen järkipäisen ym-
märtämisen vaateesta. Ajatuksen kielestä rytmeinä ja ääninä, joista voi
nauttia, vaikka ei käsittäisi kielen merkityksiä Mohsen sai ystävältään,
argentiinalaiselta runoilijalta Juan Gelmanilta, joka oli itse espanjankie-
linen, mutta luki Puškinia venäjäksi, vaikkei edes ymmärtänyt, mitä se
tarkoitti – hän vain piti tavasta, miltä se kuulosti. Ääneen lukeminen ja

runojen nauhoittaminen on sekä olennainen osa Mohsen Emadin runoutta että hakeutumista välillisesti, kielellisen läsnäolon tunteen kautta paikkaan, jonka on joutunut jättämään, mutta joka tulee lähelle persian kielen kautta. Mohsen kuvaa suhdettaan puhuttuun runouteen näin:

Oraalisuus on osa runouttani. Puhuttu kieli on minulle hyvin tärkeää. Lausun vanhoja runoja musiikin kanssa. Sillä tavoin olen läsnä Iranissa, kun ihmiset kuuntelevat nauhoitettuja runojani. Ääneni oraalisuus on läsnä, olen siellä suullisessa esityksessäni, erottamattomissa runoudestani.

Mohsen Emadin runojen tärkeä osa on siis materiaalisuus – ei vain teksti, vaan ääni, puhuttu kieli. Koska Emadi lukee runoja – omiaan ja muiden – valitsemansa musiikin soidessa taustalla, ääneen lausutusta runosta tulee erityinen teos. Se ei ole ”vain” paperilta luettava ja yksin, oman pään sisällä tulkittava teksti, vaan sen merkityksien neuvottelu kytkeytyy auditiivisiin elementteihin. Kuuloaistin ja musiikin avulla runo kurottaa konkreettisemmin kohti toista, joka ei ole vain lukija, vaan myös kuulija, äänten luoman tilan ja tunnelman jakaja. Lyriikasta tulee läsnäoloa paikassa, johon runoilijalla ei muuten ehkä olisi enää pääsyä. Runo sitoo Mohsen Emadin paikkaan, jonka hän on joutunut jättämään taakseen. Ääneen luetun ja virtuaalisesti jaetun taidekokemuksen kautta hän voi myös konkreettisesti, äänen ja merkitysten kautta, koskettaa ihmisiä, jotka voivat olla toisella puolella maapalloa, tai missä tahansa. Paikka yhtä aikaa merkityksellistyy ja menettää merkityksensä.

Vallan kieli, rakkauden kieli, monikielisyys

Mohsen Emadi uskoo, että runous on jotakin muuta kuin tiede – että se on vastakohta vallan tarkkuuteen pyrkivälle kielelle. Hänelle runous on hiljaisuutta ja liikettä järkeilyä vastaan. Lyriikalle vastakkaisena Mohsen pitää tapaa, jolla vaikkapa yliopistojen kirjallisuuden laitoksia pitää otteessaan hallitsijan kieli. Hallinnan halu pyrkii valtaamaan myös runoutta siinä kuitenkaan onnistumatta. Hallinnan kieltä hän itse haluaa vastustaa juuri lyriikan avulla. Hän huomauttaa:

Maaailman ongelma on runouden puute! Ilman runoutta ei ole, ei ole parannuskeinoja. Ainoa asia, joka voi lopettaa sodat, on runous. Diktaattoreita vastaan. Runous riisuu aseista kielen.

Runouden kieli on Mohsenille kaikkein tärkein kieli, ja sitä hän palaa pohtimaan haastattelun aikana toistuvasti. Runous tapahtuu, kuten hän kuvaa, kielen subjektiivisessa, henkilökohtaisimmin koettavassa osassa, ja voi koskettaa meitä sitä kautta. Palaten Schopenhaueriin hän kuvaa tapaa, jolla runous voi monimerkityksisenä ja myös hiljaisuudella leikittelevänä välittää tunteita ja koskettaa syvältä siinä missä toisenlainen, tarkkuuteen, yksiselitteisyyteen ja järkipörsäisyyteen pyrkivä kieli on läpeensä sairas. Mohsenin mielestä pyrkimys liikaan tarkkuuteen sairastuttaa kielen. Toinen kielen sairaus on hänen mukaansa kaksinaipainen maailman hahmottaminen, dikotomia, joka liittyy tarpeeseen luokitella ja arvottaa asioita. Myös kielioppi, kielen kognitiivinen ja semanttinen taso ovat Mohsenille kielen sairautta, jota lyriikan keinoin voi ehkä välttää. Tässä mielessä lyriikka voi olla tapa kirjoittaa toisin ja haastaa jäykkään kieleen perustuvaa valtaa tai, kuten Ann-Charlotte Palmgren (2014, 26–28) kirjoittaa, vallankumouksellinen kirjoittamisen taktiikka tietoisesti valittuna menettelytapana.

Runous onkin verrattavissa rakkauteen: runous ja rakkaus ovat vastalääkettä kielen ja maailman sairaudelle, Mohsen pohtii. Hänelle rakkaus on olemassa juuri runouden avulla, sen kautta: runous itse asiassa loi rakkauden. (Ks. myös Korsisaari 2006.) Emadin tapa kuvata hiljaisuuden tärkeyttä ja etsiä lyriikan merkityksiä muualta kuin loogisesta kielestä muistuttaa Héléne Cixous'n (1990) ajatusta kirjallisuudesta mysteerinä, jota tulisi lähestyä ”hyvällin – kuulostellen kirjoituksen hiljaisuuksia, hengitystä, kätköjä, toistoja ja poikkeamia” ja hyväksyen sen, että kirjoitusta, niin kuin toistakaan ihmistä, ei aina ymmärrä (Korsisaari 2006, 40).

Koti sen sijaan ei ole Mohsen Emadille tärkeä käsite, ei myöskään kottimaa. Martin Heidegger on Schopenhauerin lailla pohtinut paljon kieltä, muotoa ja merkityksenantoa filosofiassaan, mutta Schopenhauerista poiketen hän näkee kielen keskeisenä olemassaolollemme: sen kautta puhumme ja kuulemme, itse asiassa olemme olemassa juuri näiden tekojen ja ”kielen puheen” kautta, voidaan jopa puhua ”olemassaolon kielellisyydestä” (Heidegger 1958; Bennett-Hunter 2007, 7). Heidegger (1978, 217) menee jopa niin pitkälle, että hän toteaa kielen olevan ole-

misen talo: kielen kodissa ihminen asuu (alkukielellä saks. *Die Sprache ist das Haus des Seins. In ihrer Behausung wohnt der Mensch*).

Mohsen Emadi sen sijaan vierastaa monien kirjailijoiden ja kirjallisuuden ammattilaisten (esim. Tikkanen 2017) hellimää ajatusta kielestä kotina. Hän korostaa haastattelussa, että hän ei näe kieltä kotina useiden kirjailijoiden tapaan. Pikemminkin hän uskoo, että kukaan ei ole kotonaan omassa kielessään, kukin joutuu tulemaan oman kielensä ulkopuolelle tavoittaakseen toiset. Koti ylimalkaan on moniulotteinen käsite (Johansson ja Saarikangas 2009; Jäntti 2012), eikä se määrity aina vain hyväksi ja turvalliseksi tilaksi, vaan se voi olla myös rajoittava ja vaarallinen paikka (ks. Lähdesmäki ym. 2017). Mohsen pohtiikin omaa suhdettaan kieleen ja vertauskuvaan kielestä kotina:

Äidinkieleni oli 3000 vuotta vanha kieli, jolla ei ollut kirjoitusasua. Jos haluaisin löytää kodin kielestä, se olisi tämä kieli, vaikka se ei ole kirjakieli. Persia sen sijaan, kirjoituksen kieli, kirjallisuuden kieli, on myös hallitsijan kieli, vallan kieli. Minulle kieli ei ole koti vaan asunto.

Vaikka kieli on Mohsenille ”vain” asunto, lapsuuden kieli on kuitenkin tärkeä, sillä se on se kieli, jolla ihminen alkaa hahmottaa itseään ja maailmaa. Hän luonnehtiikin kielen sijaan lapsuutta omaksi kodikseen ja laajemmin kotimaakseen. Tämä tarkoituksellinen kuulumisen hajauttaminen ja ylijajaisuus muistuttaa kirjailija, tutkija Hamid Dabashin nationalismin ylittävää ajatusta koko maailmasta kotimaanaan: kodittomuudesta tuleekin kosmopoliittisuutta, nurkkakuntaisuus muuttuu kaikkialla kotonaan olemiseksi (Davison ja Muppidi 2011).

Mohsen pohtii ja purkaa eksaktia kieltä hallinnan ja vallan kielenä. Voisiko hallinnan pyrkimyksistä ja kielen täsmällisyyden vaatimuksista ja selkeistä merkityksistä luopuminen tehdä runoudesta, jos ei kotia, niin ainakin turvapaikan? Voisiko taide tällä tavalla muodostua kuulumisen mahdollistavaksi paikaksi? Voisiko runous olla jonkinlaista kiinnostumista, poetiikan välittämää läsnäoloa paikassa, josta fyysisesti olisi poissa?

Kuulumisesta ja irrallisuudesta

Runous on Mohsen Emadille keino käsitellä kuulumisen tai kuulumattomuuden kokemuksia. Hän ei halua korostaa kotimaataan, sillä hän ei tunne kuuluvansa Iraniin enää. Kysymyksiin alkuperästään hän vastaa mieluummin: ”Olen kotoisin maanpaosta.” Emadi on kirjoittanut lukuisia paikaltaan siirtymistä tai irti repäistyksi tulemisen kokemusta käsitteleviä runoja kuvaten, miten hän nuorena menetti kotinsa ja perheensä (ks. esim. Emadi 2012). Se, mikä tuolloin tuntui väkivaltaiselta irti riuhtaisulta, on myöhemmin, menetysten ja poissaolojen kautta, alkanut näyttäytyä Mohsenille pikemminkin hajaantumisena: keskeisten paikkojen merkitys hälvenee tai ainakin kokemus niihin juurtumisesta sumenee, kun menettää toistuvasti tärkeitä ihmisiä ja paikkoja, joihin on kotiutunut.

Menetykset, mutta myös tietoiset eronteot ja irtiotot ja tahalliset ulkopuolelle jättäytymiset ovat Mohsenin elämässä jollakin tavoin liittyneet runouteen. Kirjallisuus ja runous olivat syy välirikoon vahvasti uskonnollisen isän kanssa. Isä ei voinut sulattaa Mohsenin halua tai suorastaan pakkoa lukea ja kirjoittaa, sillä hän suhtautui muihin kuin uskonnollisiin kirjoihin erittäin kielteisesti. Mohsen joutui nuoruudessaan jatkuvasti piilottelemaan kirjoja ja lukemaan niitä salaa. Hän sai toistuvia selkäsaunoja vääränlaisten kirjojen lukemisesta. Isä ennusti, että kirjat veisivät pojan pois päin uskonnosta – kuten tapahtuikin – ja repi maalliset kirjat tämän silmien edessä palasiksi. Nämä kirjoihin ja Mohseniin itseensä kohdistuneet väkivaltaiset teot johtivat siihen, että Mohsen muutti nuorena pois kotoa. Hän ei kuitenkaan tuomitse isäänsä ja korostaa, että isä ei ollut paha ihminen, vaan pyrki toimimaan oikein, niin kuin uskonnollisen ihmisen tulee.

Muutettuaan kotoa Teheraniin opiskelemaan Mohsen löysi tiensä runoilijapiireihin. Hänen runojaan julkaistiin ja ne voittivat palkintoja. Hän lunasti paikkansa Iranin runoilijoiden eliitistä, mutta erkaantuminen uskonnollisesta runoudesta murensi kuulumista Iranin kirjalliseen kermaan. Mohsen kärsi kirjoittamista rajoittavasta vallankäytöstä ja ahdasmielisyydestä, jotka säätelivät sitä, mistä aiheista sopii kirjoittaa. Hän alkoi yhä selvemmin nähdä Iranin kirjailijapiirien sidokset vallanpitäjiin. Hän valitsi tietoisesti paikaltaan siirtymisen, politisoi kuulumattomuutensa. Näin nuoresta runoilijalupauksesta tuli vallanpitäjiä vastaan taisteleva kapinallinen.

Runous on Mohsen Emadille myös aktivismia. Haastattelussa hän kertoo, että runojen kirjoittaminen ei riittänyt. Hänestä tuli poliittisesti tiedostava ja poliittisesti aktiivinen. Tässä suhteessa hän jatkaa pitkää iranilaisen kirjallisen humanismin perinnettä, jossa maan ”väkivaltainen historia muunnetaan kauniiksi runoudeksi” (Dabashi 2011, 127). Iranissa Emadi osallistui kahteen opiskelijajakapinaan. Jälkimmäisen, vuoden 2009 presidentinvaaleihin liittyvän kapinan jälkeen hän pakeni maasta henkensä uhalla. Myös hänen runoissaan vastarinta ja aktivismi ovat läsnä. Yamsa-runokin on ”kunnianosoitus poissaololle”. Selviää, että poissaolo viittaa teloitukseen, jota Emadi kuvaa näin:

(...) and the taste of chocolate
turns to ash in the mouth
when the chair is pushed away from under the feet of a
hanging man and
absurdity and meaning
both refer to the chocolate wrapper
at the same time the stage is emptied
of the killer and the killed, the viewer and the viewed,
and the cleaner sweeps up the chocolate remains.

Absurdi valtiollinen väkivalta, jota todistajat katsovat suklaata syöden, kuvaa hirmuvaltaa, jota Iranin uskonnollinen johto toteuttaa. YAMSA-runon on julkaistu kokonaisuudessaan internetsivulla ja samalla mainitaan, että runo kertoo Farzad Kamangarin, 32-vuotiaan opettajan, runoilijan, journalistin, ihmisoikeusaktivistin ja sosiaalityöntekijän teloituksesta. Kamangar hirtettiin 19. toukokuuta vuonna 2010. Teloituksessaan hän tarjosi suklaakaramelleja katsojille.

Mohsen ei jäänyt todistamaan valtion hirmuhallinnon toimia kuten runon irvokkaassa kuvassa suklaata syövät teloituksen katselijat, jotka osallisuudellaan ikään kuin oikeuttavat teokratian väkivallan. Hän valitsi toisin ja lähti maanpakoon Suomeen, josta eteni Keski-Eurooppaan, nyt hän toimii aktiivisesti politiikassa Meksikossa. Runoilijanakin Emadi ottaa kantaa: hän käytti jo Iranissa ja käyttää edelleen taidettaan kritisoidakseen vallanpitäjiä. Tulkitsen, että Emadin runous ei ole vallan hallittavissa, mutta hinta, joka tästä riippumattomuudesta on maksettava, on kodittomuus, kuulumattomuus. Iraniin hän ei usko ikinä palaavansa. Hän on irrallinen, juureton, hän ei kuulu mihinkään, eikä

maailmassa ole maata, jota Mohsen voisi kutsua kotimaakseen. Symbolisesta isänmurhasta tulee jossakin mielessä isänmaan murha, ja kapina isää kohtaan kasvaa kapinaksi synnyinvaltiota kohtaan.

Mohsenin elämää ja Mohsen Emadin runoutta määrittävät menetykset ja maanpako, mutta jossain määrin ne ovat itse valittuja. Hän on ajautunut tai ajanut itsensä tilanteeseen, jossa ei enää edes kaipaa kotimaata. Hän on valinnut maanpaon.

Menetykset, matkustaminen, maanpako

Mohsen eli lapsuutensa metsän keskellä pienessä kylässä, joka sijaitsee 22 kilometriä etelään Sarin kaupungista. Sari on pohjoisen Mazandaranin maakunnan pääkaupunki ja se oli hetken aikaa koko Iranin pääkaupunki. Mohsenin kotikylä oli kuitenkin syrjässä kaikesta, sinne ei kulkenut isoa tietä, ei ollut sähköjä. Mohsen kuvaa tätä maaseutupaikkaa:

Kun ensimmäinen auto saapui kylään, kyläläiset tarjosivat sille ruohoa polttoaineeksi. Kylää ympäröivät suuret puut, korkeudeltaan 15 metriä, hyvin leveitä. ”Metsä” ja ”puut” merkitsevät minulle niitä, eivät suomalaisia puita, suomalaista metsää.

Haastattelulainaus kuvaa hyvin edellä mainittua: Mohsenille lapsuuden kylä ei ole se paikka, jota hän pitää kotinaan. Pikemminkin lapsuudesta kokemuksena – ei yksi tietty paikka, vaan juuri ajan ja paikan yhdistelmä – tila–aika-ulottuvuus, bahtinilaisittain *kronotooppi* (Bahtin 1975) tulee Mohsenille kodiksi, johon hän mielessään ja kielessään palaa. Lapsuuden tärkeä paikka, sen maisema muokkaa yleisesti ihmisen maailman hahmottamisen tapaa ja vaikuttaa siihen. Lapsuuden koettu maisema jää vaikuttamaan syvemmin kuin pelkkä paikkaan juurtuminen. Juurilta voidaan repäistä pois, mutta lapsuuden metsää ei kukaan voi viedä. Mohsen menetti lapsuutensa paikat, mutta niihin liittyvät mielikuvat säilyvät läpi elämän. Metsä on aina Mazandaranin metsä, puut Mazandaranin puita.

Liikkuvan elämäntapansa Mohsen oppi jo lapsuudessaan. Hänen äitinsä kuului nomadiheimoon, jolle liikkeelläolo on luontevampi tapa asuttaa maailmaa kuin pysyvä koti. Mohsen kuvaa:

Nomadit eivät ole juuttuneita yhteen paikkaan. He liikkuvat alueelta toiselle. Äitini takia identifoidun nomadisuteen. (...) Aloin matkustaa yhdeksänvuotiaana. Matkustaminen on ollut minulle aina tärkeää.

Matkustamisen, liikkeellä olon merkitys ja jonkinlainen eksistentiaalisen juurettomuuden kokemus juontaa ehkä juurensa tästä äidin perinnöstä. Sitä kuvaa myös anekdootti, jonka Mohsen kertoo haastattelun aikana. Katkaistuaan välinsä isäänsä ja muutettuaan Teheraniin opiskelemaan Mohsenille tapahtui jotain, millä oli kauaskantoinen vaikutus. Sattui bussionnettomuus, jossa useampi hänen ystävänsä menehtyi. Traaginen tapahtuma aiheutti Mohsenille menetyksen ja syvän surun lisäksi syyllisyyttä, sillä hänen oli tarkoitus olla tuon saman bussin kyydissä. Mohsenista tuntui, että hänen olisi pitänyt myös kuolla. Näiden ajatusten vainoamana hän masentui. Lopulta hän keskeytti opintonsa ja lähti Iraniin kenttätyöhön tulleen japanilaisen tutkijan avustajaksi. Tämän kanssa Mohsen kiersi yli 150 iranilaisessa kylässä.

Kuljimme halki Iranin, monet kylät olivat vaarallisia. Tämä kahden vuoden liikkeellä olo kuitenkin paransi ystävieni kuoleman aiheuttaman masennukseni. Monen tragediani parannuskeino on ollut liikkeellä olo.

Liikkumisen parantavaa voimaa korostava Mohsen suhtautuu kriittisesti kotiin, lähtöpisteeseen palaamisen ja yleisesti jaettuun, eri kulttuurit läpäisevään kertomukseen kotiinpaluusta – tästä esimerkkinä antiikin ajalta Homeroksen *Odysséia* (Homeroksen käännökset suomeksi 1924; 1964), monet *Raamatun* tarinat ja kotoisa Zachris Topeliuksen satu ”Koivu ja tähti” (1893). Mohsen pohtii koti-ikävää ja kotiinpaluuta:

Tällaiset rakenteet välittyvät meille uskontojen, uskonnollisten myyttien kautta. Palaamisen tarina. Paluu Edeniin. Minä en enää haaveile paluusta Iraniin.

En halua, että minulta kysytään, mistä olen kotoisin. Mitä se merkitsee, että olen iranilainen? Käytän tiettyjä kieliä, kyllä, mutta käytän niitä omiin tarkoituksiini. En identifoidu maahan, identifoidun runouteen.

Iraniin kotimaahan kiinnittyminen olisi vastoin sitä hajaannuttamisen politiikkaa, jota Mohsen Emadi elämässään ja lyriikassaan toteuttaa. Iran ei olekaan hänelle yksi: se on samanaikaisesti lapsuuden tärkeä paikka ja autoritaarisen hirmuvallan kauhujen paikka. Ensin mainittua tunnetta voi luonnehtia Yi-Fu Tuanin (1990) käsitteellä *topofilia*, joka viittaa ”ihmisen ja paikan väliseen vahvaan yhteenkuuluvuuteen ja tunnesidokseen, jolloin paikka tunnetaan turvalliseksi ja omaksi – paikkaa rakastetaan” (Koho 2014, 160). Jälkimmäinen, Mohsenin puheen perusteella voimakkaampi tunnetila on selkeästi Iraniin kohdistuva *topofobia* eli paikan kokeminen kielteisesti (mt.); Iranin vallankumouksessa vuonna 1979 aiemmin varsin vapaamielisestä valtiosta tuli ajatollah Khomeinin itsevaltiaana hallitsema äärikonservatiivinen islamilainen tasavalta, jossa mielipiteen ilmaisua rajoitettiin ja jossa uskonnollista hallintoa vastustaville kävi ikävästi – Mohsen kertoo useammastakin Khomeinein hallintoa vastustaneesta naapurista, jotka vain ”hävisivät”. Tämä kahdenlaisten paikkaan liittyvien tunteiden kokeminen kuvastaa tapaa, jolla Iran ja erityisesti nyky-Iran hahmotetaan iranilaisen diasporan julkisuudessa joko menneen ajan nostalgisoinnin tai nykyisen teokratian kautta, kuten Andrew Davison ja Himadeep Muppidi (2011, 2) kuvaavat. Vaikka islamilainen tasavalta on äärimmäisen konservatiivinen teokratia, sitä tulisi kuitenkin havainnoida laajemmin ja tulkita hienovaraisemmin sen sosiologisia, poliittisia, ideologisia, kirjallisia, esteettisiä ja semioottisia kehityskulkuja. Tähän tapaan entistä kotimaataan tarkastelee Davisonin ja Muppidin mukaan Hamid Dabashi – ja toteuttamansa paikaltaan siirtymisen politiikan avulla myös Mohsen Emadi, joka muistaa lapsuutensa paikkoja ja ihmisiä lämmöllä, mutta suhtautuu kriittisesti Iranin islamilaiseen tasavaltaan.

Tullessaan Suomeen ensimmäistä kertaa Mohsen tuli pakon edessä ja jatkoi pian matkaansa. Hän kuitenkin halusi palata tänne takaisin, koska oli alkanut rakastaa Suomea. Hän halusi myös tutkia itseään ja omia tunteitaan, niitä joita hän oli kokenut tullessaan maahan turvapaikanhakijana. Hän pääsi sisään Jyväskylän yliopistoon ja opiskelemaan tullessaan pyysi päästä samaan Koasin (Keski-Suomen opiskelija-asunnot) asuntoon, jossa hän oli asunut ollessaan täällä pakolaisena. Entiseen paikkaan palatessaan hän voisi tuntea aiemmat tunteensa uudestaan ja samallatarkastella niitä ajallisen etäisyyden päästä, uudesta kulmasta, kuten hän selittää:

Masennus ja nostalgiset tunteet yhtä aikaa. Jos elinvoimaa riittää, depression voi voittaa.

Mohsen oli saanut elinvoimansa takaisin, joten hän kykeni tähän reflektioon, jonkinlaiseen julmaan itsen tarkasteluun, itsensä alistamiseen taas samaan tunnetilaan, jossa oli ollut joutuessaan pakenemaan Suomeen.

Mohsen on kokenut valtavia menetyksiä. Hän on joutunut lähtemään rakkaidensa luota ja hänen rakkaitaan on kuollut, joten hän tietää omakohtaisesti, mitä poissaolo on. Siitä Emadi kirjoittaa myös runossaan ”YAMSA – A Tribute to Absence”:

(... III)

Absence is when you can point out
all the attributes of someone
her green eyes
her moonlight skin and her lips which are
red but you cannot point at her
(...)

Mohsenin elämässä ja ihmissuhteissa läsnäolo ja poissaolo vuorottelevat, samalla tavoin vaihtuvat paikat, joissa hän asuu. Hän on menettänyt perheensä uskonnollisten kiistojen takia, läheisimpiä ystäviään busionnettomuudessa, oppi-isänsä, runoilija ja journalisti Juan Gelmanin kuolemalle. Mohsen Emadin ihailema Juan Gelman on ukrainalaisten siirtolaisten poika, joka joutui pakenemaan synnyinmaastaan Argentiinasta ja asumaan maanpaossa suuren osan elämästään. Häntä, edellä mainitsemaani professori Hamid Dabashia ja Mohsen Emadia yhdistää kirjoittava ja liikkuva elämäntyyli, nomadismi tai maanpakolaisuus, johon liittyy vieraus. Tällainen eksistentiaalinen kuulumattomuus, muukalaisuus, ei ole kirjailijoille vieras kokemus – ehkä se voi olla jopa edellytys luovalle toiminnalle. (Saresma, käsikirjoitus.)

Liikkuvan elämäntapansa takia Mohsen kohtaa toistuvasti menetyksiä: ensin tutustuu ihmisiin, sitten muuttaa muualle ja menettää nämä. Menetykset suistavat ihmisen helposti raiteiltaan, mutta toisaalta menetykset eivät ole lopullisia, kuten Mohsen pohtii:

Kuolleet tai muuten menettämäni ihmiset ovat kanssani, he ovat osa arkea. En tunne heidän fyysisistä läsnäoloaan, mutta jotenkin he ovat läsnä.

Kuolema ei vie ihmisiä pois lopullisesti. Myöskään maanpako ei ole Mohsenille ainoastaan huono tai valitettava asia, vaan siihen liittyy monenlaisia tunteita, hyviä ja vaikeita, kuten hän kuvaa:

Jouduin pakenemaan Iranista, mutta nyt olen siitä kiitollinen. Maanpakolaisuus antoi minulle koko maailman. Identiteettini ei ole kiinnittynyt yhteen paikkaan, vaan hajaantunut eri puolille. Paikaltaan siirtyminen, sijoiltaan irrottautuminen tarkoittaa sitä, että voi sisällyttää itseensä monta kieltä, monta maata. Se voi tarkoittaa seikkailua.

Paikan vaihtaminen, väkivaltainenkin riistäytyminen sijoiltaan, voi tarkoittaa paon ohella myös seikkailua ja menetysten lisäksi uusia kuumilumisen mahdollisuuksia. Mohsen Emadi ei romantisoi maanpakoa. Helppoa ei hänenkään elämänsä pakolaisena ole ollut. Hän on ollut todella köyhä, asunut ystäviensä nurkissa ja syönyt sitä mitä ystäviltä on liennyt, etsinyt tupakantumppeja kadulta. Mutta hänelle on käynyt hyvin: pahimman hädän hetkellä hänelle myönnettiin kirjallisuuspalkinto, johon liittyvällä rahapalkkiolla hän sai itselleen taas ihmisarvoisen elämän.

”Nimessäni on aavistus terrorismia”

Yksi Mohsenin haastatteluissa toistuvasti esittämä kysymys on rasismi – kuinka rasismi tapahtuu, mikä sen mahdollistaa. Hän liittää rasismin alkuperän ja juurien vertauskuvaan, ajatukseen samasta syntyperästä, joka yhdistää ”meidät” ja erottaa samalla muista. Suomessa ja Euroopassa puhutaan juuri nyt paljon äärioikeiston nousuun liittyvästä rasismista (ks. esim. Hatakka ym. 2017; Ruotsalainen ja Saresma 2017; Saresma 2018a), mutta Mohsen muistuttaa, että rasismi on universaalia. Sitä vastaan taistellessaan hän pitää itseään pikemminkin maailmankansalaisena kuin minkään yksittäisen maan asukkaana ja välttää puhetta mihinkään tiettyyn kansakuntaan kuulumisesta. Mohsen näkee nationalismin nousun Euroopassa vaarallisena.

Turvapaikanhakijoita karkotetaan, Suomen hallitus näyttelee medially humanitaarista, mutta hylkää turvapaikanhakijoiden päätöksiä. Ranskassa voi joutua vankilaan, jos auttaa maahanmuuttajia. Ihan kuin natsi-Saksassa, jossa juutalaisia auttaneita rangaistiin.

Henkilökohtaiset hajaannuksen ja paikaltaan siirtymisen kokemukset ovat muovanneet Mohsen Emadin poliittista aktivismia. Hänen taiselunsa ei ole minkään kansallisvaltion sisäistä, vaan kansainvälistä, sillä myös ongelmat ovat kansainvälisiä. Niinpä hän toteaa:

Kyseenalaistan ajatuksen alkuperästä, juurimetaforan. Juurimetafora synnyttää rasismia.

Rasismi rakentuu Anna Rastaa (2009, 57) mukaan ”väitteille perimän tuottamasta ihmisryhmien olemuksellisesta erilaisuudesta ja eriarvoisuudesta”. Euroopassa rasismi kohdistuu muualta tuleviin ihmisiin, joiden koetaan uhkaavan valkoista maanosamme. Toisaalta ihmisryhmien ja paikkojen sidos kielletään muiden kohdalla valkoisen ylivallan ideologiassa, jossa puhutaan eurooppalaisen ”rodun” oikeutetusta laajenemisesta ja valkoisia nyt uhkaavasta muiden liikkeestä kohti Eurooppaa. Tiettyä rodullista ja maantieteellistä alkuperää korostavat valkoisen ylivallan kannattajat, jotka vetoavat eurooppalaisten yliverlaiseen geneettiseen alkuperään tai jopa viikinkivereen ja tämän verenperinnön mielestään oikeutettuun levittämiseen (rodullistavasta ideologiasta ks. esim. Terho 2007; sen purkamisesta Saresma 2018b).

Kun Mohsen Emadi pakeni Suomeen, hänellä oli Iranin passi. Hänelle sanottiin, ettei hän koskaan voisi saada eurooppalaista passia. Hän kohtasi rasismia monta kertaa ja kertoo kokeneensa saman rasismia aiheuttaman tuskan, jota monet turvapaikanhakijat kokevat nyt. Esimerkkinä hän kertoo, kuinka hänen tyttöystävänsä äiti, kuultuaan Mohsenin olevan Iranista, kehotti tytärtään olemaan varovainen. Myöhemmän tyttöystävän isälle ei voinut edes kertoa, että Mohsen on Iranista: täytyi valehdella Mohsenin tulevan Espanjasta.

Rasismissa onkin ehkä kyse siitä, että rasistisesti toisiin suhtautuvat kokevat olevansa ”kotonaan”, jolloin he uskovat, että heillä on oikeus kohdella ”vieraita” huonosti. Ehkä Mohsen viittaa juuri tähän, kun hän kieltäytyy miettimästä kieltä kotinaan. Hänelle itselleen – ehkä omien lapsuuden ja nuoruuden kokemusten takia, joissa koti ei ollut turvapaikka vaan väkivallan näyttämö – kotia turvallisempaa on paikattomuus tai paikaltaan siirtyminen, dislokaatio, josta käsin on mahdollisuus ja halu turvata toisia. Ehkä tästä kokemuksesta kertovat Yamsa-runon säkeet:

(...) or when the woman who lies beside you
does not have a nightmare

that makes the caress of your hands a necessity
this is the reason God is always absent,
whether the chair is pushed out from under my feet
or I sit in Yamsa on a chair
and the you of my poem changes.

Runon minä haluaisi pitää huolta sinästä, mutta tämä ei tarvitse apua: tällä ei ole painajaisia, tämän elämä on turvallista. Runon minän Jumala sen sijaan ei suojele vaan pysyy poissa: hän ei estä mestausta, vaan antaa potkaista tuolin pois kuolemaantuomitun alta. Tässä runokuvassa toisen voi suistaa väkivaltaisesti paikaltaan, elämästään, pelkällä potkulla. Runon minästä tulee turvattomana toinen, hän ei enää kykene suojelemaan, hän onkin se toinen, joka on vaaraksi. ”Nimessäni on aavistus terrorismia,” kuten Mohsen tulkitsee tyttöystävänsä vanhempien stereotyyppisiin perustuvia varoituksia iranilaismiehestä. Runon minä on yhtä aikaa teloitettavana ja istuu Yamsassa kirjoittamassa toisenlaista sinää runoonsa, ehkä sellaista, joka kaipaa hellyyttä ja lohtua, jolle hän itse ei näyttäydy pelottavana toisena.

Mohsen on itse lähtenyt paikoista sekä pakotettuna että vapaaehtoisesti ja päätyneet lopulta maailmankansalaisen liikkuvaan elämään. Oltuaan liikkeellä riittävän kauan liikkeellä olosta on tullut hänelle pysyvä olotila ja paikallaan siirtymisestä toivottu asiantila. Emadi ei halua kiinnittyä yhteen paikkaan, ainakaan kansallisvaltioon, vaan kulkea. Keskeinen kysymys on, kuten Mohsen toteaa, onko lähteminen pakko vai valinta. Vai onko se molempia? Välttämättömyys? Mutta lähteminen tai tiettyyn paikkaan kiinnittyminen eivät tee ihmisestä sitä, mikä hän on. Siksi hän esittää toiveen, jolla välttää juurimetaforaa – ja rasismia (ks. myös Lähdesmäki ym. 2017):

Sen sijaan, että kysyisin, mistä olet kotoisin, haluan kysyä, kuka olet.

Poissaolo, päätepiste?

Olen edellä tarkastellut Mohsen Emadin elämänpolkua ja runoutta Nira Yuval-Davisin (2006) ehdotuksen mukaisesti kuulumisena tiettyihin sosiaalisiin suhteisiin, identifikaatioihin ja emotionaalisiin siteisiin sekä arvoihin, etiikkaan ja politiikkaan. Yuval-Davisin kolmijakoa

soveltamalla on nähtävissä, että kuuluminen tai Emadin tapauksessa pikemminkin kuulumisen hajauttaminen hahmottuu erontekona lapsuudenperheeseen ja erityisesti isään sekä syvenevänä ulkopuolisuutena uskonnollisen runoilijaeliitin piirissä, mikä johti kiinnittymiseen opiskelijaliikkeeseen ja kapinallisuuteen. Identifioituminen tapahtuu Emadilla kuulumisesta kieltäytymisen kautta: hän ei koe olevansa iranilainen eikä kaipaa synnyinmaahansa, vaan korostaa kuuluvansa maanpakolaisuuteen. Tunnesiteet muodostuvat Yamsa-runossa ja Mohsenin elämäntarinassa tärkeiksi ennen kaikkea lähtemisen, menetyksen ja kaijuun kautta. Emadilla kuulumattomuus ja hajasijoittuminen näyttävät eettisinä valintoina: paikaltaan siirtyminen on hänelle politiikkaa, joka liittyy kansallisvaltioiden kritiikkiin ja yhtenäisen kansakunnan käsitteen purkamiseen taistelussa rasismia ja toiseuttamista vastaan.

Toisin kuin Yuval-Davis, joka korostaa kuulumista yksilötason emotionaalisenä kiinnittymisenä ja kotona olemisen tunteena ja kuulumisen politiikkaa puolestaan jonakin, jonka avulla voidaan esimerkiksi lietsoa kansallismielisyyttä, ymmärrän kuulumisen ja siitä kieltäytymisen yhtä aikaa toisiinsa kietoutuvina yksilöllisen tunnetason tapahtumina ja poliittisina kysymyksinä. Siksi niitä ei kannata tarkastella ainoastaan psykologisina tai sosiologisina prosesseina. Ehdotan sen sijaan, että kuulumisen kysymysten tarkastelu henkilökohtaisten kokemusten ja taiteen, tässä runouden, kautta voi auttaa ymmärtämään kuulumista, mutta myös vapaaehtoista kuulumattomuutta ja toiseuttavaa ulossulkemista, yhtä aikaa yksilökeskeisestä ja rakenteellisesta näkökulmasta.

Uskon, että kuulumisen lisäksi on tärkeää tutkia kuulumattomuutta kokemuksena ja yhteiskunnallisesti tuotettuna mekanismina. Olen siksi pyrkinyt osoittamaan, miten nimenomaan paikattomuus tai kuulumisen hajauttaminen monella tasolla on keskeisellä sijalla Mohsen Emadin elämäntarinassa ja hänen lyriikassaan, josta esimerkkinä olen käsitellyt runoa ”YAMSA – A Tribute to Absence”. Emadi tunnustautuu maanpakolaiseksi mieluummin kuin minkään maan kansalaiseksi. Pakolaisuuteen liittyvän liikkeen korostaminen politisoi kuulumisen: kiinnittyminen paikan sijaan liikkuvuuteen on hajauttamisen politiikkaa, joka kieltää juuret tai ainakin niiden sitovuuden. Irtonaisuus ei merkitse Emadille irtolaisuutta, vaan alun perin pakon edessä tapahtuneesta maanpakolaisuudesta on tullut hänelle tärkeä identiteettitekijä. Liike on kuulumisen kuva, ja kiinnittyminen tapahtuu hajauttamisten kautta. Kuulua voi vaihteleviin paikkoihin ja ihmissuhteisiin, mutta en-

nen kaikkea runouteen. Hajauttaminen ja poissaolo poliittisina tekoina tuovat esille myös kuulumisen poliittisuuden silloinkin, kun on vaarana lähestyä sitä luonnollistettuna ja positiivisena asiana.

Mohsen Emadin hajauttamisen politiikassa kronotopia muuttuu ajan ja paikan liikkuvuudeksi, liukuvuudeksi, päällekkäisyydeksi. Tämä tarkoittaa myös Mohsenin elämäntarinan kohdalla paikattomuutta, hajasijaintia – ja myös sulkeuman (engl. *closure*) kieltämistä. Sulkeuman vaatimuksen voi tulkita tarinan pakottamisena tiettyyn muotoon, kertomusmuoto ei hyväksy avoimia loppuja. Puhutaan sulkeuman illuusiosta ja sulkeuman imperatiivista, joilla viitataan yleiseen kuvitelmaan siitä, että kertomuksen lopetus on kaiken edellytys: kertomuksella on oltava alku ja loppu, ja meidän on vaikea elää avoimien loppujen kanssa. (Saresma 2007, 73.) Sulkeuman ideologiset vaikutukset liittyvät siihen, että kertomusmuoto saa kuvatun näyttämään ainoalta mahdolliselta sulkiessaan muut mahdolliset tapahtumakulut pois (Hyvärinen 2004, 243; Vainikkala 1998, 437).

Toisin kuin kertomusmuoto, runous mahdollistaa avoimuuden, jolloin ideologinen pakko onnelliseen loppuun kyseenalaistuu. Ei ole olemassa onnellisia loppuja, kuten Mohsen toteaa. Hän ei usko sellaisiin ainakaan itsensä kohdalla:

Minulle onnellinen loppu voisi merkitä sen ymmärtämistä, että sel-
laista ei ole minulle luvassa.

Sulkeumaa vastaan voi taistella kieltäytymällä odottamasta onnellista loppua, mutta myös ajattelemalla, ettei koskaan palaa lähtömaahansa. Omalla tavallaan tämä on helpotus: kun ei ole pakkoa kuulua ja sitä kautta tarvetta ”palata juurilleen”, ei tarvitse elää aina menneessä tai tulevassa, joko haikailemalla nostalgisesti lähtöpaikkaan tai odottaen mahdollisuutta palata. Tietoinen kuulumattomuus mahdollistaa sen, että voi elää juuri siellä, missä sillä hetkellä on, tässä ja nyt.

Poissaolo, sijoiltaan siirtyminen, hajaantuminen ympäriinsä on keino vastustaa sulkeumaa. Sitä vastustaa myös Yamsa, kronotopia, jossa aikaa mitataan pituuksissa:

(...IV)

In Yamsa

time transubstantiates to experience

a day is the distance in feet between nearly arrived boats

and never-arriving boats
a year is the distance
measured in hands
it takes my hands to reach your hair
and eternity is taller than the height of a human
the height of a pushed-away chair
when the feet no longer move
and the doctor in charge determines
the rope can be taken away
the rope is taken away
and I get empty in the transubstantiation of boat to boat
hand to hair
and body to memory
I transmute to a place in Yamsa,
a grave, a cradle
where blue flames
are the only burning metaphor which flickers there
just like a date at the end of the world

Yamsa on paikka maailman laidalla, siellä ovat yhtä aikaa läsnä julma väkivalta ja toisen ihmisen kosketuksen ikävä. Yamsa on *heterotopia*, jossa on yhtä aikaa läsnä teloituksen ahdistus ja maailman äären rauha. Yamsa on kunnianosoitus poissaololle, puuttumiselle, paikaltaan siirtymiselle. Se on ylistys rakkaudelle, kaipaukselle, ikävälle ja tuskalle.

Heterotopia on Michel Foucault'n (1984) käyttämä käsite, joka tulee kreikan sanoista "toinen" ja "paikka". Siinä missä utopia on "hyvä" paikka ja dystopia "paha" paikka, heterotopia on "toinen" paikka, se on jotakin muuta, jotakin enemmän tai erilaista. Foucault'lle heterotopia viittaa tiloihin, joihin on kerrostunut useita merkityksiä, suhteita tai yhteyksiä rinnakkaisiin paikkoihin.

Mohsen Emadi kantaa Iranin kokemuksiin mukanaan Yamsaan asti. Iran on paikkana hankala: se on Mohsenin lapsuuden maisema, johon hän kuuluu, mutta samalla maa, jossa hän on kohdannut väkivaltaa ja joka on karkottanut hänet. Sitä kohtaan on mahdollista tuntea yhtä aikaa topofiliaa ja topofobiaa. Myös Yamsa on tällainen heterotopia, jossa yhdessä paikassa kohtaavat monet tilat. Mohsenin Yamsassa kohtaavat jäinen ylväiden joutsenten ja laivojen Ultima Thule, vihreäsilmaisän naisen läsnäolo ja hirttolava. Yamsa on kehto ja hauta, siellä ovat läsnä

syntymä ja kuolema. Yamsan heterotopiassa on mahdollista yhtä aikaa surra, kaivata, rakastaa ja koskettaa.

Yamsa on Keski-Suomen Jämsä, yhtä aikaa kaukana maailman reunalla ja keskellä. Janne Saarikivi (2007, 360) on esittänyt, että Jämsän nimi juontuisi saamelaiden sanasta *jámeš* (suom. vainaja). Tämä tulkinta sopisi yhteen runon kuoleman ja kuolleiden pohdinnan kanssa. Suomalaisille Jämsä kantaa sodan näyttämönä samanlaisia väkivaltaisia lisämerkityksiä kuin YAMSA-runon Teheran, Palestiina ja Kurdistan: Suomen vuoden 1918 sisällissodassa Jämsä oli neljän kuukauden mittaisen verilöylyn tapahtumapaikkana (Rislakki 1995). Runon Yamsa ja Jämsä näyttäytyvät maantieteellisesti ja historiallisesti yhtä aikaa rauhan tyyssijana ja teloitusten näyttämönä. Jämsän ja Yamsan ajan ja paikan monikerroksisuus korostaa historian toistuvuutta, ihmiskokemuksen samanaikaista erityisyyttä ja universaaliutta. Samalla kun Jämsä on Mohsenille rakas paikka Keski-Suomessa, maailman laidalla, Emadin runon Yamsa on hajautunut, kaikkialla.

Luku liittyy Koneen Säätiön rahoittamiin tutkimushankkeisiin ”Kuulumisen kulttuurisuus – kiinnittymisen affektiivisuus ja materiaalisuus” ja ”Risteävät liikkuduudet” sekä Suomen Akatemian rahoittamaan hankkeeseen ”Rajojen yli – kuulumisen performansseja ja narratiiveja taiteen keinoin” (SA308521).

Viitteet

¹ Käytän Mohsen Emadista koko nimeä tai sukunimeä silloin, kun viittaan tunnettuun runoilijaan ja hänen teksteihinsä. Etunimeä Mohsen käytän viitaessani kasvokkain keskusteluihimme.

² Nämä kerrat olivat 4.4.2017 ja 11.4.2017 Jyväskylän kaupunginkirjastolla. Näinä kertoina tein vain muistiinpanoja. Jyväskylän yliopistossa 27.4.2017 tehdyn noin kahden tunnin mittaisen haastattelun nauhoitin, ja musiikin, kulttuurin ja taiteen tutkimuksen laitoksen harjoittelija Urho Tulonen litteroi sen tammikuussa 2017. Tässä tekstissä olen käyttänyt materiaalina kaikkia haastatteluja. Pitkän haastattelun pohjalta olen kirjoittanut myös toisen, englanninkielisen artikkelin (Saresma, käsikirjoitus).

³ Esitän suorat lainaukset Mohsenin haastatteluista ja fragmentit Emadin YAMSA-runosta sisennettyinä, omat tulkintani olen kirjoittanut suoraan leipätekstiin.

Lähteet

- Bahtin, Mihail 1975. *Questions of Literature and Aesthetics* [*Voprosy literatury i estetiki*, 1975]. Moskova: Progress.
- Bennett-Hunter, Gyu 2007. Heidegger on Philosophy and Language. *Philosophical Writings* 35, 5–16.
- Cixous, Hélène 1990. *Reading with Clarice Lispector*. Toim. ja käänt. Verena Andermatt Conley. Lontoo & Sydney: Harvester Wheatsleaf.
- Dabashi, Hamid 2011. Counter-Imaginining Islam and Iran. Andrew Davison ja Himadeep Muppidi (toim.), *The World Is My Home. A Hamid Dabashi Reader*. New Brunswick: Transaction Publishing, 19–145.
- Davison, Andrew ja Himadeep Muppidi 2011. Introduction. Andrew Davison ja Himadeep Muppidi (toim.), *The World Is My Home. A Hamid Dabashi Reader*. New Brunswick: Transaction Publishers, 1–16.
- Emadi, Mohsed 2016. *Standing on Earth*. Los Angeles: Phoneme Media.
- Emadi, Mohsen 2012. Blood's voice. Sholeh Wolpé (toim.), *The Forbidden. Poems from Iran and its Exiles*. Käänt. Sholeh Wolpé. Julkaistu myös: <http://poetry.sangamhouse.org/2017/12/blood%E2%80%99s-voice-by-mohsen-emadi/> (4.12.2018).
- Foucault, Michel 1984. *Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias. Architecture /Mouvement/ Continuité, October, 1984* [*Des Espace Autres*, 1967]. Käänt. Jay Miskowiec. <http://web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf> (20.12.2017).
- Hackl, Andreas 2017. Key Figure of Mobility: the Exile. *Social Anthropology* 25(1), 55–68.
- Hatakka, Niko, Mari K. Niemi ja Matti Välimäki 2017. Confrontational Yet Submissive: Calculated Ambivalence and Populist Parties' Strategies of Responding to Racism Accusations in the Media. *Discourse and Society* 28(3), 262–280.
- Heidegger, Martin 1958. *What is Philosophy?* [*Was ist Das? Die Philosophie*, 1955.] Käänt. J. Anderson ja E. H. Freund. New York: Harper & Row.
- Heidegger, Martin 1978. Letter on Humanism. D. F. Krell (toim.), *Basic Writings*. Lontoo: Routledge, 213–265.
- Homeros 1924. *Odysséia*. Käänt. Otto Manninen. Johdanto: Edwin Linkomies. Helsinki: WSOY.
- Homeros 1964. *Odysséia*. Käänt. Pentti Saarikoski. Saatesanat: Hannu Riikonen. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, Matti 2004. Eletty ja kerrottu kertomus. *Sosiologia* 41(4), 297–309.
- Johansson, Hanna ja Kirsi Saarikangas (toim.) 2009. *Homes in Transformation. Dwelling, Moving, Belongings*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jäntti, Saara 2012. *Bringing Madness Home: The Multiple Meanings of Home in Janet Frame's Faces in the Water, Bessie Head's A Question of Power and Lauren Slater's Prozac Diary*. Studies in Humanities 181. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Koho, Satu 2015. Hyväksikäytetyn lapsen paikka ja maisema Maria Peuran romaanissa *On rakkautes ääretön*. Tuija Saresma ja Saara Jäntti (toim.), *Maisemassa. Sukupuoli suomalaisuuden kuvastoissa*. Jyväskylä: Nykykulttuuri, 159–190.

Korsisaari, Eva Maria 2006. *Tule, rakkaani! Naisen ja miehen välisestä etiikasta kirjallisuuden rakkauskuvauksissa*. Helsinki: Teos.

Latomaa, Sirkku, Sari Pöyhönen, Minna Suni ja Mirja Tarnanen 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.). *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 163–183.

Lähdesmäki, Tuuli, Tuija Saresma, Kaisa Hiltunen, Saara Jäntti, Nina Sääskilähti, Antti Vallius ja Kaisa Ahvenjärvi 2016. Fluidity and Flexibility of 'Belonging'. Uses of the Concept in Contemporary Empirical Research. *Acta Sociologica* 59(3), 233–247.

Lähdesmäki, Tuuli, Tarja Pääjoki, Tuija Saresma ja Antti Vallius 2017. Puheenvuoro: Kaikki kotona? *Kulttuurintutkimus* 34(2–3, verkkoekstra), 1–6.

LöyTTY, Olli 2017. Welcome to Finnish Literature! Hassan Blasim and the Politics of Belonging. *Citizenships under Construction: Affects, Politics and Practices. Volume 23. COLLeGIUM: Studies across Disciplines in the Humanities and Social Sciences*. University of Helsinki. <http://hdl.handle.net/10138/228630>.

Neeley, G. Steven 1997. Schopenhauer and the Limits of Language. *Idealistic Studies* 27(1–2), 47–68.

Palmgren, Ann-Charlotte 2014. *Göra ätstörd: om flickskap, normativitet och taktik i bloggar*. Turku: Åbo Akademis förlag.

Palmgren, Ann-Charlotte 2017. Space, Voice and Intersectionality. Julkaisematon luento Hilma-verkoston Feministisen pedagogiikan kurssin lähitapaamisessa Turussa 12.12.2017.

Rastas, Anna 2009. Rasismien kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Suvi Keskinen, Anna Rastas ja Salla Tuori (toim.), *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino ja Nuorisotutkimuksen seura, 47–65.

Rislakki, Jukka 1995. *Kaubun aika. Neljä väkivallan kuukautta keskisuomalaisessa jokilaaksossa – Jämsä 1918*. Tampere: Vastapaino.

Rothenberg, Jerome 2016. Mohsen Emadi: YAMSA, A Tribute to Absence (from *Standing on Earth*). In Memory of Farzad Kamangar. Jerome Rothenberg: Poems and Poetics, *Jacket2*. <https://jacket2.org/commentary/mohsen-emadi-yamsa-tribute-absence-standing-earth> (3.12.2018).

- Ruotsalainen, Maria ja Tuija Saresma 2017. Monikulttuurisuuskeskustelu Suvirrestä maahanmuuttajamyyniin. Emilia Palonen ja Tuija Saresma (toim.), *Jätkät ja jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 151–180.
- Saarikivi, Janne 2007. Päijänne. Sirkka Paikkala (toim.), *Suomalainen paikannimikirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja, 360–361.
- Said, Edward 2001. *Reflections on Exile, and Other Literary and Cultural Essays*. Lontoo: Granta.
- Saresma, Tuija 2007. *Omaelämäkerran rajapinnoilla. Kuolema ja kirjoitus*. Jyväskylä: Nykykulttuuri.
- Saresma, Tuija 2018a. Politics of Fear and Racialized Rape. Intersectional Reading of the Kempele Rape Case. Peter Hervik ja Mante Vertelyte (toim.), *Racialization, Racism and Anti-Racism in the Nordic Countries*. New York: Palgrave Macmillan, 63–91.
- Saresma, Tuija 2018b. Circulating the Origin Myth of Western Civilization The Racial Imagery of the ‘Men of the North’ as an Imaginary Heritage in White Supremacist Blogs. Miklós Takacs (toim.), *(Web)Sites of Memory*. Debrecen: University of Debrecen, 68–81.
- Saresma, Tuija (käsikirjoitus). Mohsen Emadi – a Poet of Exile. *Trames – a Journal of the Humanities and Social sciences*, teemanumero ”On the Move: Mobility and Diasporas”. Lähetetty arvioitavaksi.
- Sivuväli 2016. Mohsen Emadi. <https://sivuväli.com/2017/05/23/mohsen-ema-di/> (3.12.2018).
- Schopenhauer, Artur 1974. On Language and Words [Über Sprache und Worte, 1851], käänt. Eric Payne, Arthur Schopenhauer. *Parega and Paralipomena: Short Philosophical Essays (Vol. 2)*. Oxford: Clarendon Press, 565–580.
- mohsenemadi 2014. Soundcloud: mohsenemadi. <https://soundcloud.com/mohsenemadi> (3.12.2018).
- Terho, Sampo 2007. Sampo Terho vuonna 2007: Eurooppalaiset levisivät kuin luonnonvoima – Nyt rotu on vaarassa. *Suomen Kuvalehti* 7.3.2017. (Julkaistu alun perin: *Kanava* 6/2007). <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/sampo-terho-vuonna-2007-eurooppalaiset-levisivat-luonnonvoima-rotu-vaarassa/>.
- Tikkanen, Tiina 2017. Kotina kieli. *Opettaja* 5.
- Topelius, Zachris 1893. Koivu ja tähti. *Lukemista lapsille [Läsning för barn, 1884]*. Käänt. Aatto Suppanen. Helsinki: Werner Söderström.
- Tuan, Yi-Fu 1990. *Topophilia. A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. New York: Columbia University Press.
- Vainikkala, Erkki 1998. Minä, lukijani, kaltaiseni! Ajatuksia kerronnasta, autobiografiasta ja Likasta. Katarina Eskola (toim.), *Elämysten jäljillä. Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämäkertoissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 437–467.

Yuval-Davis, Nira 2006. Belonging and the Politics of Belonging. *Patterns of Prejudice*, 40(3), 197–214.

Liite 1

Mohsen Emadin runon suomenkielinen käännös (kääntänyt Anne Ketola, käännöksen toimitti minulle runoilija itse)

Jämsä (Tribuutti kaipuulle)
Omistettu Farzad Kamangarin muistolle.

[Farzad Kamangar oli 32-vuotias iranilainen opettaja, runoilija, journalisti, ihmisoikeusaktivisti ja sosiaalityöntekijä, joka hirtettiin 5. toukokuuta 2010. Teloituksessaan hän tarjoili suklaata kaikille läsnäolijoille.]

I

Istun maailman laidalla / Jämsässä / pienellä saarella / jonka ympäri voi kävellä / tunnissa – / aika riittää ymmärtämään, / ettei kukaan saavu tapaamiselle jota odotat. / Viisikymmentä vuotta sitten he sen ostivat. / He rakensivat puisia mökkejä / takan ja liedien / ja tänne minä saavuin veneellä. / On sateista / maailman laidalla. / Joutsenet ja veneet kelluvat vedessä / kuolema ei tänne tule. / Istuin veneessä / kun hän, vihreine silmineen, / kertoi minulle, että sotilassaappaat, hänen maassaan, / kestävät yli viisikymmentä vuotta / että hän kaipaa minua / ja rakastaa tulta / ja sinistä liekkiä. / Eikä maailmanloppu enää tule / kuten aina, loppuja on vain yksi / eikä sitä kukaan osaa tulkita.

II

Jämsässä / ei kukaan puhu omaa kieltään. / Talvella kun järvet ovat jäässä / sudet ja ihmiset tulevat tänne jalan, / asumaton tämä paikka ei ole koskaan. / Kaikki joka tänne tuli, tuli täydellisyydessään / kauneutesi, mahdottomuuteni. / Kiiivaudessa / kieli aina katoaa, / voi vain osoitella tavaroita. / Jämsään saavutaan mukanaan abstrakteja käsitteitä, / mutta ensimmäisen nuotion liekeissä / abstraktiot ja puu palavat yhdessä / ja suklaan maku / muuttuu suussa tuhkaksi / kun tuuli vedetään jalkojen alta / hirressä roikkuvalta mieheltä / ja merkitys ja merkityksettömyys / kumpuavat suklaakääreestä molemmat. / Samaan aikaan lavalta poistetaan / tappaja ja tapettu, katsoja ja katsottu, / ja siivooja lakaisee suklaan rippeet. / Seison maailman laidalla / tuuli hiipii tuleen ja / kaikki liekit sinertyvät.

III

Kaipuu on sitä, että pystyt nimeämään / jonkun kaikki ominaisuudet / naisen vihreät silmät, / hänen yönkalpean ihonsa ja huulensa jotka ovat / punaiset / mutta et silti häntä tavoita, / tai kun vierelläsi makaavalla naisella / ei ole painajaista / joka vaatisi käsiesi hellää liikettä. / Tästä syystä jumala on aina poissa, / vedettiinpä tuoli jalkojeni alta / tai olipa tuoli allani / Jämsässä / ja runojeni sinä vaihtuu. / Yhdessäkään maailmansodassa / ei pommi tippunut maailman laidalle / ei sitä koskaan miehitetty / eikä yksikään pelastaja sinne kyennyt. / Maailman laidalla / minä poltan papereita / joissa naisen iho ja hänen kätensä / peittyvät koristeisiin / veneet soutavat tyhjyyteen / tuuli hiipii tyhjiin taloihin / sinä kaipaat minua / ja kaikki liekit sinertyvät. /

IV

Jämsässä / aika muuttuu kokemukseksi. / Päivä on jaloissa mitattu välimatka / joka erottaa saapuneet veneet / niistä jotka eivät koskaan saavu. / Vuosi on välimatka, / käsillä mitattu, / joka käsiltäni kestää koskettaa hiuksiasi. / Ja ikuisuus on ihmistä korkeampi tuoli / kun jalat eivät enää liiku / ja lääkäri määrää / että köysi voidaan poistaa / ja köysi poistetaan / ja minä tyhjenen veneen muuttuessa veneeksi / käden hiuksiksi / ja kehon muistoiksi. / Muutun paikaksi Jämsässä / haudaksi, kehdoksi / jossa siniset liekit / ovat ainut palava metafora joka lepattaa / aivan kuten tapaaminen / maailman laidalla / sillä välin kun sinä kaipaat minua.

V

Istun täällä / Jämsässä / laulussa ja joessa / kaiussa ja varjossa / kyöneleet / ja ehtymätön henkäys / veneessä joka tuo minut jälleen / luoksesi ja Palestiinaani / luokseni ja Kurdistaniisi. / Arsenikki palaa sinisenä / lyijy vihreänä. / Arsenikki ja lyijy / myrkky ja luoti / palavat meissä / kun me kaipaamme toisiamme / ja olemme molemmat kaipuulle velkaa. / On sateista. / Junan viivästys / viimeisellä asemalla / sinisen sateenvarjon alla / etsin naista / jolla on punainen sateenvarjo / ja vihreät silmät.